

Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca
Facultatea de Istorie și Filosofie
Anul universitar 2008-2009
Semestrul: IV
Masterat: *Istorie, memorie, oralitate în secolul XX*

PROGRAMA ANALITICĂ

I. Informații generale despre curs, seminar, lucrare practică sau laborator

Titlul disciplinei: *POLITICI SOCIALE ÎN ROMÂNIA COMUNISTĂ.*
Codul: HSR5210
Numărul de credite: 7
Locul de desfășurare: sala de curs, Facultatea de Istorie
Programarea în orar a activităților: 2 ore curs; 1 oră seminar

II. Informații despre titularul de curs, seminar, lucrare practică sau laborator

Nume, titlul științific: CONF.DR. VIRGILIU ȚĂRĂU
Informații de contact: vtarau@yahoo.com , virgiliut@gmail.com; 0264/598456
Ore de audiență: luni: orele 12-14

III. Descrierea disciplinei:

Transformările petrecute de-a lungul celor 45 de ani ai existenței regimului comunist din România, au lăsat urme marcante în plan social: societatea, colectivitățile, grupurile și indivizii fiind afectați de politicile administrate centralist de puterea politică și polițienească. Cursul își propune să urmărească într-o manieră interdisciplinară, în care vor fi integrate concepte și metode de cercetare specifice istoriei sociale (la nivel macro, dar și la cel al microcomunităților sau destinelor individuale), sociologiei politice, antropologiei sau psihologiei sociale. Urmărim profesionalizarea masteranzilor prin discutarea unor teme și fenomene cu efecte în durata lungă a istoriei, care nu au afectat doar comportamente incidentale, ci au prefăcut atitudini și identități. Dincolo de aspectele instituționale, legate de mutațiile petrecute în structurile de putere, respectiv în procesele de administrare ale acesteia, vor fi discutate reacțiile corpului social în diferitele etape ale dezvoltării regimului comunist. Ne propunem depășirea dimensiunii politic-instituționale în reconstituirea și analiza istoriei postbelice a României, prin sondarea zonelor sociale specifice în epoca destructurării lor (elite, clasa de mijloc, proletariat), respectiv în etapele construcției și integrării societății socialiste (lumea rurală, cea urbană, fiind avute în atenție distincțiile sociale, de gen, vârstă sau economice). Literatura secundară recentă, sau mai veche, românească și străină, va fi completată în cursul dezbaterii cu material arhivistic inedit provenit din arhivele naționale sau locale. În baza acestuia, studenții vor elabora pe parcursul semestrului câte două lucrări de seminar

IV. Bibliografie obligatorie.

Dorin Dobrinu, Constantin Iordachi, eds., *Țărănimea și puterea. Procesul de colectivizare a agriculturii în România (1949-1962)*, Polirom, Iași, 2005.

Adrian Neculau, *Viața cotidiană în comunism*, Polirom, Iași, 2005.

Stelian Tănase, *Elite și societate. Guvernarea Gheorghiu Dej 1948-1965*, Humanitas, București, 1998.

Dennis Deletant, *Teroarea comunistă în România. Gheorghiu-Dej și statul polițienesc, 1948-1965*, Polirom, Iași, 2001.

Vladimir Tismăneanu, *Stalinism pentru eternitate. O istorie politică a comunismului românesc*, Humanitas, București, 2005.

Gail Kligman, *Politica duplicității. Controlul reproducerii în România lui Ceaușescu*, Humanitas, București, 2000.

V. Materiale folosite în cadrul procesului educațional specific disciplinei.

Documente de epocă, calculator personal și videoproiector.

VI. Planificarea/Calendarul întâlnirilor și a verificărilor examinărilor intermediare.

I. Istoriografia regimului comunist în România. Direcții de studiu: istorie politică, istorie socială, sociologie, psihologie și antropologie. Concepte și metodologii.

1. Vl. Tismăneanu et alii, *Raport final al Comisiei prezidențiale pentru analiza dictaturii comuniste în România*, București, 2006, pp. 9-29.
2. Kenneth Jowitt, *Revolutionary Breakthroughs and National Development. The Case of Romania 1944-1965*, Berkeley, Los Angeles, University of California Press, 1971, cap. 1.
3. William E. Crowther, *The Political Economy of Romanian Socialism*, New York, Westport, Connecticut, London, Praeger, 1988, cap. 1.
4. Andi Mihalache, *Istorie și practici discursive în România „democrat-populară”*, Albatros, București, 2003.

II și III Politici sociale în regimurile comuniste. Între istoriografia modelului totalitar și noile tendințe istoriografice.

- Totalitarismul. Ideologie, politici de putere și transformări sociale.
 - Revoluția de sus și răspunsuri sociale;
 - Roluri politice și sociale; noua clasă, elite, proletariat și intelectualitate
 - Cultură și putere politică.
1. Sheila Fitzpatrick, *The Cultural Front. Power and Culture in Revolutionary Russia*, Cornell University Press, cap.7 (Stalin and the Making of a New Elite).
 2. Eadem, *Everyday Stalinism. Ordinary Life in Extraordinary Times: Soviet Russia in the 1930s*, New York, Oxford, Oxford University Press, 1999, introducere, cap. 1 și 2 (pp. 1-66).
 3. Robert C. Tucker, *Stalin in Power. The Revolution from Above (1948-1941)*, New York, Norton, 1990. Introducere și cap. 1.
 4. Milovan Djilas, *The New Class. An Analysis of Communist System*, Thames and Hudson, London, 1957, pp. 37-69
 5. Richard J. Bernstein, “The Origins of Totalitarianism: not history, but politics”, *Social Research*; 6/22/2002.
 6. Victoria Bonnell and George Breslauer, *Soviet and Post-Soviet Area Studies*, University of California, Berkeley, Working Paper, 1998. 30p.

7. George Konrad, Ivan Szelenyi, *The Intellectuals on the Road to Class Power*, translated by Andrew Arato and Richard E. Allen, New York and London, 1979, cap. IV (The Evolution of the Intelligentsia into a Class in the Socialist Societies of Eastern Europe, pp. 145-252).

IV. Instaurarea comunismului în România. Instituții politice, procese de putere și mecanisme de transformare social-politică în faza de tranziție spre monolitism (1944-1947).

- Transformări instituționale: regim constituțional, sistemul politic (guvern, partide, structuri administrative, consilii de colaborare politică, etc).
- Structuri de putere centrale și locale, 1944-1947
- Transformări economico-sociale: viața cotidiană între treptata pauperizare economică și reformarea corpului social.

1. Virgiliu Țărău, *Alegeri fără opțiune. Primele alegeri parlamentare din centrul și estul Europei după cel de-al Doilea Război Mondial*, Eikon, Cluj, 2005, pp. 427-493.
2. Vladimir Tismăneanu, *Stalinism...*, pp.107-143
3. Dumitru Șandru, *Reforma agrară din 1945 în România*, INST, București, 2000.
4. Gheorghe Onișoru, *România între anii 1944-1948. Transformări economice și realități sociale*, București, Academia Civică, 1998, pp. 11-131.
5. Arhivele Naționale, *România. Viața politică în documente*, volumele: 1945, 1946, 1947., București, 1995-1998.
6. Constantin Rădulescu Motru, *Revizuire și adăugiri*, volumele 3-5, 1945-1947, București, Ed. Floarea Darurilor, 1997-1999.
7. Ion Alexandrescu, *Economia României în primii ani postbelici (1945-1947)*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1986.

V. Nomenclatura PCR sau Noua elită. Mecanismele de selecție politică.

- Evoluția numerică a PCR, 1945-1964
 - Politica de cadre: criteriile de selecție, verificări, formare și perfecționare (școli de cadre, învățământul politico-ideologic)
 - Nomenclatura: studii de caz: elite centrale (biroul politic și secția administrativ-politică a acestuia) și elite locale.
1. Nicoleta Ionescu-Gură, *Nomenclatura Comitetului Central al Partidului Comunist Român*, București, Humanitas, 2006, pp. 1-139.
 2. Dennis Deletant, *Teroarea comunistă în România...*, cap. 7.
 3. Vl. Tismăneanu, *Stalinism...*, pp.223-306.
 4. Ioan Chiper, „Considerații privind evoluția numerică și compoziția etnică a PCR, 1921-1952”, *Arhivele Totalitarismului*, VI, nr.21, pp. 25-45.
 5. Petre Opreș, „Bugetul Partidului și privilegiile nomenclaturii, 1961-1965”, *Arhivele Totalitarismului*, 1-2, 2006, pp. 20-26.
 6. Documente inedite, selectate din Arhiva Comitetului Central al PCR, Secția Administrativ Politică.

VI. Distrugerea vechilor elite. De la teroare la împăcare, supraveghere și constrângere.

- Instituțiile represivii: partidul, *organele MAI* (securitatea, procuratura, miliția), justiția.
- Legislația represivii; condamnări în baza codurilor penale sau ale actelor administrative (internări, arestări, etc.)

- Etapele represiunii: categorii sociale, economice, politice, culte, etc.
 - Spațiul concentraționar, reeducarea și supravegherea polițienească.
1. Vl. Tismăneanu et. alii, *Raport final...*, pp.157-318.
 2. Romulus Rusan, ed., *Memoria închisorii Sighet*, București, Academia Civică, 1999.
 3. V. Țărău, "NOAPTEA DEMNITARILOR". *Partidele politice de opoziție în vizorul Securității, ianuarie-mai 1950*, in Calin Vulcu-Morar, Calin Florea, eds., „Națiune și Civilizație. Volum în onoarea profesorului Marcel Știrban la împlinirea a șapte decenii de viață”, Târgu-Mureș, 2002, pp.405-419.
 4. Ruxandra Cesereanu, ed., *Comunism și represiune în România comunistă. Istoria tematică a unui comunism național*, Iași, Polirom, 2006
 5. M. Oprea, *Banalitatea răului. O istorie a Securității în documente, 1949-1989*, Iași, Polirom, 2002.
 6. Revista *Memoria*, vol. 1-42; *Analele Sighet*, vol 1-12; *Arhivele Securității*, vol. 1-4.

VII și VIII. Mecanisme de transformarea socială. Colectivizarea și recrearea lumii rurale. Politici centraliste și efecte locale. Studii de caz.

- Politici în domeniul agrar, 1945-1949: de la distribuția pământurilor la impunerea cotelor obligatorii
 - Etapele procesului de colectivizare. Politici centraliste și reacții locale
 - De la GAC și Întovărășiri – TOZ, de tip sovietic, la CAP-ul românesc
 - Dezrădăcinare și mobilitate socială în mediul rural
 - spre un nou sat, parte a națiunii socialiste
1. Dorin Dobrinu, Constantin Iordachi, eds., *Țărănimea și puterea. Procesul de colectivizare a agriculturii în România (1949-1962), passim*.
 2. Octavian Roske, Dan Cătănuș, eds., *Colectivizarea agriculturii în România. Dimensiunea politică. I, 1949-1953 și II, 1954-1957*, București, INST, 2000 și 2006.
 3. Gheorghe Iancu, Virgiliu Țărău, Ottmar Trașcă, *Colectivizarea agriculturii în România. Aspecte legislative, 1949-1962*, Cluj-Napoca, PUC, 2000.
 4. David A. Kideckel, *The Solitude of Collectivism. Romanian Villagers to the Revolution and Beyond*, Ithaca, Cornell University Press, 1993.
 5. Alina Mungiu-Pippidi, G. Althabe, *Secera și buldozerul, Scornicești și Nucșoara. Mecanisme de asevire ale țaranului român*, Iași, Polirom, 2002.

IX. Restructurări economice în primele decade ale regimului comunist.

- Problema sovromurilor;
 - Naționalizarea și efectele sale;
 - Prețuri și muncă în România comunistă;
 - Industrializare, modernizare și consum la sfârșitul epocii Dej.
1. John Michael Monthias, *Economic Development in Communist Romania*, The MJT Press, Massachusetts Institute of Tehnology, 1967.
 2. *Economia politică. Socialismul*, coordonator N.N. Constantinescu, București, Editura Didactică și Pedagogică, Ediția a IV-a, 1980.
 3. Stelian Tănase, *Elite și societate. Guvernarea Gheorghiu Dej...*passim.
 4. Vl.Tismăneanu et. alii, *Raport final...*, pp. 396-405.
 5. Florian Banu, *Asalt asupra economiei României. De la Solagra la Sovrom (1936-1956)*, Nemira, București, 2004.

X. Epoca de aur. Economia și societatea în epoca Nicolae Ceaușescu.

- Efectele sociale și economice ale integrării economiei românești în fluxurile internaționale (1964-1976).
 - Industrializarea pe orizontală, crizele energetice, acordul global și debutul crizei economice în România la sfârșitul anilor 70.
 - Noua revoluție agrară și efectele sale.
 - De la urbanizarea forțată la închiderea marilor orașe.
 - Criza economică a anilor '80 și viața cotidiană
1. Ryan Floyd, "For want of rubber: Romania's affair with Firestone in 1965", *East European Quarterly*; 12/22/2004.
 2. Joseph F. Harrington, Bruce Courtney, *Tweaking the Nose of the Russians: Fifty Years of American-Romanian Relations*, East European Monographs, Boulder, Distributed by Columbia University Press, New York, 1991, pp. 186-237
 3. Adrian Neculau, ed., *Viața cotidiană în comunism...*(studii de caz asigurate)
 4. Felipe Garcia Casals (Pavel Câmpeanu), *Societatea sincretică. 1980*, Iași, Polirom, 2002.
 5. Constantin Ionete, *Economia României. Criza de sistem a economiei de comandă și etapa sa explozivă*, București, Editura Expert, 1993.

XI și XII. Intelectualitatea și regimul politic comunist. De la reprimare la coabitare. Strategii de supraviețuire și adaptare la noul regim politic.

- Politici de constrângere, represiune și cooptare administrate de stat împotriva intelectualilor în obsedantul deceniu.
 - Cenzura – forme și efecte în câmpul activităților culturale
 - Locul și rolul intelectualului în societatea comunistă
 - Forme de creație în România comunistă: de la proletcultismul anilor patruzeci și cincizeci la deschiderile din anii șaizeci.
 - Sincronism și protocronism;
 - studii de caz (C. Noica, Petre Pandrea, Tudor Arghezi, etc.).
1. Dan Cătănuș, coordonator, et alii, *Intelectualii români în arhivele comunismului*, Nemira, București, 2006.
 2. Eugen Negrici, *Literatura română sub comunism. Proza*, ediția a II-a, Editura Fundației Pro, 2006.
 3. Ionuț Costea, Istvan Kiraly, Doru Radosav, *Fond secret. Fond special S*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1995.
 4. Marin Radu Mocanu, *Cenzura comunistă (documente)*, Albatros, 2001.
 5. Katherine Verdery, *National Ideology under Socialism. Identity and Cultural Politics in Ceausescu's Romania*, Berkeley, Los Angeles, London,, University of California Press, 1991.

XIII și XIV. Condiția femeii în în timpul regimului comunist.

- Gen și totalitarism – modelul ideologic comunist
 - Integrarea femeilor în națiunea socialistă – de la tovarășe de drum (creatoare și susținătoare ale organizațiilor de *masă*), la promovarea politică în interiorul PCR
 - Femeia în propaganda comunistă
 - Politica demografică în timpul regimului comunist
1. Cristina Liana Olteanu, Elena Simona Gheonea, Valentin Gheonea, *Femeile în România comunistă*, Politeia-SNSPA, București, 2003.
 2. Gail Kligman, *Politica duplicității...*

3. Ghizela Cosma, V. Țărău, *Condiția femeii în România secolului XX. Studii de caz. I*, Presa Universitară Clujeană, Cluj, 2002, 212p; *Condiția femeii în România secolului XX. II. Imagini și reprezentări ale femeii în presă și documente*, Nereamia Napocae, Cluj, 2002, 200p.

VII. Modul de evaluare: examinare orală: 60%, 2 referate la seminar 40%.

VIII. Detalii organizatorice, gestionarea situațiilor excepționale.

Prezența la cursuri este facultativă, cu precizarea că bibliografia obligatorie și cea recomandată în tematica acestuia trebuie parcursă și de către cei care nu participă la cursuri. Prezența la seminarii este obligatorie. Frecvența minimă pentru acceptarea la examinarea scrisă este de 75% din orele de seminar. Plagiatul este interzis și se pedepsește în acord cu reglementările prezente în Carta UBB. Orice încercare de fraudă la examen sau la verificările pe parcurs duce la aplicarea reglementărilor de contractul de studii și Carta UBB.